

Valko-Venäjän unohtunut kriisi

Venäjän aloitettua järkyttävän hyökkäyssodan Ukrainassa on Valko-Venäjän tilanne väistämättä jäänyt katveeseen. Keskustelu on typistynyt Lukašenkan rooliin sodan mahdollistajana ja kysymykseen siitä, hyökkääkö Valko-Venäjän armeija Ukrainaan. Valko-Venäjän kriisi on kuitenkin yhä ratkaisematta, mistä myös länsimaat ovat osaltaan vastuussa, ja se voi kostautua.

Harva olisi uskonut vuoden 2020 alussa, että Valko-Venäjän kansalaiset eläisivät pian painajaisessa. Lukašenkan hallinto päätyi Krimin valtauksen myötä haavoittuvaan asemaan suhteessa Venäjään ja yritti sen jälkeen pitää yllä kulisveja kotimaassa ja ulospäin. Kansainvälisellä areenalla Lukašenka ja Euroopan unioni (EU) normalisoivat suhteitaan osana EU:n uutta kriittisen sitouttamisen politiikkaa, joka sivuutti demokratiavoitteet turvallisuuden ja vakauden nimissä. Kotimaassa Lukašenkan hallinto esitti itsensä ”valistuneena diktatuurina” joka tukisi uusia talousklustereita kuten IT-sektoria, eikä ainakaan estäisi kansalaisyhteiskunnan epäpoliittista toimintaa.

Teollistunut ja koulutetun väestön kansoittama Valko-Venäjä on ollut Euroopan köyhin maa, jossa on yhteiskunnan eurooppalaistumisesta huolimatta eletty arkaaisen ja itsevaltaisen hallinnon alaisuudessa. Monien silmissä tällaiset Valko-Venäjän taloudelliset ja poliittiset paradoksit näyttivät alkavan lientyä. Se oli kuitenkin harhaa, sillä ongelman juurisyy eli oportunistinen, lännenvastainen ja personalistinen hallinto, joka on haluton jakamaan valtaa edes omien tukijoidensa kanssa, ei ollut muuttunut. Varoituksista huolimatta EU kuitenkin edisti politiikkaa, jota käytettiin vahvistamaan järjestelmän uuspatrimoniaalisia piirteitä ja joka osaltaan syvensi vallanjaon epäsuhtaa hallinnon ja yhteiskunnan välillä. EU oli voitonriemuinen kun Valko-Venäjän hallinto oli valmis keskusteluun ja yhteistyöhön. EU investoi maan julkisiin laitoksiin ja salli Valko-Venäjän hallinnon sanella ehdot rajatulle kanssakäymiselle Valko-Venäjän kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tämä kostautui kansan liikehännän alettua, kun protesteilla ei ollut ideoita, strategiaa tai organisaatiota.

Valko-Venäjän hallinto asteli vuoteen 2022 jalkapuolena. Väärennettyjen vaalien jälkeen hallinto on pysytellyt vallassa pääasiassa laajamittaisen voimankäytön ja pelottelun turvin. Lukašenkan hallinto on virittänyt sortokoneistonsa ennennäkemättömälle tasolle, jota on verrattu Stalinin puhdistuksiin 1930-luvulla. Poliittinen oppositio, kansalaisyhteiskunta ja vapaa

media on täysin tuhottu maan rajojen sisällä. Hallinnolla ei kuitenkaan ole legitimitteettiä ja se on täysin riippuvainen Venäjän tuesta.

Sota Ukrainassa syventää kriisiä. Se heikentää entisestään Lukašenkan hallintoa. Osallistuminen sotaan vähentää entisestään hallinnon kannatusta jo valmiiksi vähemmistöön kuuluvan, ”vakautta edustavan” kansanosan keskuudessa. Sekä maan eliitissä että lännessä hallinnon osallisuus sodassa ja venäläisten joukkojen oleskelu maassa nähdään osoituksina maan oman suvereniteetin katoamisesta ja hallinnon muuttumisesta Kremlin marionetiksi. Sanktioiden kasvava paine heikentää taloutta, eikä Moskova näytä olevan halukas kompensoimaan tappioita. Resurssien hiipuminen sytyttää eliitin sisäisiä kiistoja, ja epäonninen perustuslaillinen uudelleenjärjestely lisännee vaatimuksia aidosta vallanjaosta.

Syvenevästä sisäpoliittisesta kriisistä huolimatta opposition heikkous ja EU:n kyvyttömyys tai haluttomuus luoda strategiaa Valko-Venäjän suhteen mahdollistavat Lukašenkan hallinnon selviytymisen. Suhteiden lientymisen lakattua EU ei ole onnistunut muodostamaan kelvollista visiota ja strategiaa siitä, mitä se haluaa Valko-Venäjä-politiikallaan saavuttaa ja miten. Näin avaimet Valko-Venäjän tulevaisuuteen lankeavat Venäjän presidentti Putinin käsiin, mikä merkitsee ainoastaan lisää vaikeuksia lähitulevaisuudessa.

Englannista kääntänyt Emma Hakala

Ryhor Nizhnikau

Kirjoittaja on vanhempi tutkija Ulkopoliittisessa instituutissa. Hänen tutkimusaiheensa liittyvät Venäjän ja EU:n politiikkaan EU:n itäisen naapuruston alueella sekä sisäiset kehityskulut Ukrainassa, Moldovassa ja Valko-Venäjällä.